

දැන ගැනීමට කියවීම, ඉගෙනීමට කියවීම, රස විඳීමට කියවීම යනුවෙන් කියවීමේ ප්‍රභේද තිබේ. සාහිත්‍ය පොත පත කියවිය යුත්තේ හුදෙක් ඉගෙනීමට නොවේ, රස විඳීමටත් අගය කිරීමටත් ය. ගද්‍ය, පද්‍ය සාහිත්‍යය රස විඳීම පිළිබඳ ව අවබෝධයක් ලබා ගැනීමට මෙම පාඩමෙන් හැකියාව ලැබෙනු ඇත.

මිනිසා ස්වභාවයෙන් ම රසය සොයා යන අදහසින් යුක්ත ය. ඉඳුරන් පිනවීම සඳහා ඔහු නිතර වෙහෙසෙන්නේ එබැවිනි. ඇතැම් විට හේ මිනිසක් බව නොමිනිස් බවට ද හෙළා ඉඳුරන් පිනවීමට වෙර දරයි.

පියකරු රූපය ඇසට රසය ගෙන දෙයි. මිහිරි සුවඳ නාසය පිනවයි. රසවත් භාෂාව කන් ද සිත ද පිනවයි. එබැවින් භාෂාව රසවත් කරන්නෝ මේ දෙවැදෑරුම් රසය ගැන ම සැලකිලිමත් වෙති.

රසය මතු කෙරෙන ක්‍රම දෙකකි. එනම්,

1. ශබ්ද රසය.
2. අර්ථ රසය යනුවෙනි.

විසිතුරු වර්ණාලේප කළ පමණින් චිත්‍රයක් නොවන්නා සේ අර්ථ රසයෙන් පමණක් සමන්විත කාව්‍යය පලක් නොවේ. මහත් වූ ශබ්දයක් නැගුණු පමණින් ගීතයක් නොවන්නා සේ, ශබ්ද රසය පමණක් ඇති කවිය ද උසස් නොවේ. විශිෂ්ට නිර්මාණයක ශබ්ද රසය, මෙන් ම අර්ථ රසය ද ගැබ් විය යුතු ය.

රසය නම් භාවෝද්දීපනය යැයි ද පැවසේ. ඒ අනුව පුරාණාචාර්යවරු නව වැදෑරුම් රසයක් ඇතැයි කීහ. එනම්,

- ශාඛිතාර රසය
- භාසාය රසය
- කරුණ රසය
- රෝද්‍ර රසය
- වීර රසය
- භයානක රසය
- බිහත්සාය රසය
- අද්භූත රසය
- ශාන්ත රසය

ව්‍යාඤ්ඡනයක් පිළියෙල කරන සුපවේදියා එය රසවත් කිරීම පිණිස දුරු, මිරිස්, ලුණු, එනසාල්, කරාබුනැටි වැනි කුළුබඩුන්, රම්ප, කරපිංචා ආදියත් මිශ්‍ර කරයි. ඒ ඒ ව්‍යාඤ්ඡනයට ගැළපෙන පරිදි යෝග්‍ය ප්‍රමාණයක් යෙදීම තුළින් රසවත් ව්‍යාඤ්ඡනයක් පිළියෙල කරයි. භාෂාව මූලික අමුද්‍රව්‍ය ලෙස යොදා ගන්නා කාව්‍ය නිර්මාපකයා ද සිය ප්‍රබන්ධය රස ගැන්වීම පිණිස අනුගමනය කරන ප්‍රයෝග කීපයකි,

- ★ උචිත භාෂාවක් යොදා ගැනීම.
- ★ අලංකාරෝක්ති භාවිතය.
- ★ කවි සමයේ එන යෙදුම් භාවිතය.
- ★ සිය අත්දැකීම් උපයෝගී කර ගැනීම.

ඒ අතර ප්‍රධාන වේ.

කවියක් රස විඳින්නේ කෙසේ ද?

කවියක් රස විඳීමේ දී කාව්‍ය රචකයාගේ වස්තු විෂය, අරමුණ හඳුනා ගැනීම ඉතා ම වැදගත් වේ. ඇතැම් නිර්මාණවල වස්තු විෂය පහසුවෙන් හඳුනාගත හැකි වුවත් සමහර නිර්මාණවල වස්තු විෂය පහසුවෙන් හඳුනා ගැනීමට නුපුළුවන. පහත දැක්වෙන්නේ ආනන්ද රාජකරුණාගේ 'ගඟ' පද්‍ය පන්තියෙහි එන කවි කීපයකි.

ටිකෙන් ටිකම කඳු මුදුනෙන් බැස්ස	නුඹයි
හැඳී වැඩී ගම්මානෙට ගැලූ	නුඹයි
ටික්කි ටිකිරි සුරතල් ලදැරියක්	වගෙයි
කැකිරි සිනාවෙන් බැස ආ ගමන	අගෙයි

මෙහි වස්තු විෂය ලෙස ගඟක් ගැන කියා තිබුණ ද ඒ තුළින් ජීවිතය පිළිබඳ යමක් අර්ථවත් කර තිබේ.

කවියා, කවියක යොදන වචනවල සැබෑ අරුත් අවබෝධ කර ගැනීමට ඒ කෘතිය පහළ වූ සමාජ, සංස්කෘතික හා ආගමික පසුබිම පිළිබඳ ව ද වැටහීමක් තිබීම අවශ්‍ය වේ.

මුනි සිරිපා	සිඹිමින්නේ
සමනොළ ගිරි	පෙදෙසින්නේ
මද සුළඟයි මේ	එන්නේ
මගේ පුතා	නැළෑවෙන්නේ

මෙය නැළෑවිලි ගීයකි. වසර දහස් ගණනක ඉතිහාසය පුරා පෝෂණය වූ බෞද්ධාගමික සංස්කෘතික පරිසරයේ අගනා උරුමය කවියා තම නිර්මාණයට මුසුකර තිබේ. එකී පරිසරයට නෑදෑකමක් නැතිකෙනෙකුට මෙය හුදු වචන රැසක් පමණි. හරයක් රසයක් නැත.

ප්‍රකාශ කළ යුතු දේ නවතාවකින් (පෙර නොවූ දෙයක් ලෙස) ඉදිරිපත් කිරීම කවියා තුළ විද්‍යමාන වන තවත් ලක්ෂණයකි. අපූර්වත්වය යනුවෙන් එය හැඳින්වේ. කවිත්වය, ප්‍රතිභානය යන නම්වලින් ද හැඳින්වෙන්නේ එය යි. නිර්මාණයක රස ජනනය කර ගැනීමෙහි ලා මේ අපූර්වත්වය හඳුනා ගැනීම ද ප්‍රයෝජනවත් වේ.

පතසන් අවරගිරි නැටියෙන් වැටෙන	කල
විලිකුන් සුරන් පල වැනි වේ රිවි	මඬල

හිරු නැගෙන, බැසයන අවස්ථා අප කොතෙකුත් දැක ඇත. එහෙත් එහි අපූරු බවක් අපට නොදැනුණි. රක්ත වර්ණ වූ හිරු එක් වර ම අස්තයට යාම තොටගමුවේ සිරි රහල් හිමියන් දකින්නේ, අවරගිරි නටුවෙන් ගිලිහී වැටෙන රත් පැහැයෙන් යුත් ඉඳුණු පලයක් ලෙසිනි. එහි ඇත්තේ අපූර්වත්වයකි.

රසෝත්පත්තිය සඳහා කවීහු කාව්‍යාලංකාර ද යොදා ගනිත්, මේ එවැනි අවස්ථාවකි.

සිසි වන වුවන ඉඟ සුඟ ගත හැකි	මිටින
නිසි පුළුලුල රිය සකයුරු නිසර	තන
දිසි රණ ලියෙව් රු සිරි යුත්	මෙපුරගන
ඇසි පිය හෙළන පමණින් නොවෙති	දෙවගන

කවියාගේ මුඛ්‍යාර්ථය පුරාංගනාවන් වර්ණනා කිරීම යි. පුර ස්ත්‍රීන්ගේ මුහුණ සඳ වැනි ය. මීටෙන් ගත හැකි තරම් වූ සිහින් ඉඟකි. පුළුල් උකුල රියසක වැනි ය. පියවුරු හංසයින් ම ය. ඇසිපිය නොහෙලන්නේ නම් ඔවුන් දෙවගනන් ම ය. රූපක හා උපමා අලංකාර යොදා ගෙන ස්ත්‍රීන්ගේ ස්වභාවය පිළිබඳ ව කෙරෙන මේ වර්ණනය තුළින් පාඨකයා තුළ කදිම විත්ත රූපයක් ගොඩ නගයි. කවියාගේ බස හා අලංකාර පිළිබඳ නොදන්නෙකුට එහි රසයක් කොයින් ද?

ඉහත දක්වන ලද්දේ රසාස්වාදයක් හෝ ඇගයීමක් කිරීමේ දී සැලකිලිමත් විය යුතු නිර්ණායක කීපයකි. සාහිත්‍යයට ආවේණික වචන රාශියක් තිබේ.

උපකල්පනය, පරිකල්පනය, ප්‍රතිභානය, සහාදයා, නිර්මාපකයා, ප්‍රබන්ධය, ස්වානුභූතිය, පාඨකයා, පාත්‍රවර්ගයා, ප්‍රේක්ෂකයා, නිර්ණායක, අපූර්වත්වය, වස්තු විෂය, ආත්මකථන, ප්‍රතිනිර්මාණය ආදී වශයෙනි. නිතර භාවිත වන මෙවැනි වචන හඳුනා ගෙන තිබීම ඇගයීම සාර්ථක කර ගැනීමට ආධාර වේ.

ක්‍රියාකාරකම 16.1

ඔබ අධ්‍යයනය කළ මූලධර්ම සැලකිල්ලට ගෙන පහත සඳහන් ගද්‍ය පද්‍ය පාඨ ගැන රසවිඳීමක් කරන්න.

(අ)	පහ උනත් මැණික මුදුවෙන්	අගේමය
	බුදු උනත් දුදන අවගුණ	කෙරේමය
	බැස ගියත් ජලය අපලය	නොවේමය
	වෙන් උනත් හොඳය හොඳ අය	පැතීමය

-ජනකවි-

(ආ)	පැ සෙ යි නිබඳ සුවඳුල් කෙත් වත්	අව	ට
	ඇ සෙ යි ළමා වසු පැටියන් හඬ	දුර	ට
	දි සෙ යි වෙහෙර එහි සුර විමනක්	ලෙස	ට
	ර සෙ යි අමා රසමය ඒ පියස	දු	ට

-හංස සංදේශය-

(ඉ)	සැඳි රන තඹර පෙළ රන තිසරුන්	රුවැති
	විදි දිය දහර ලෙළ දෙන දිගු නරු	පටැති
	රැඳි රළ රළැති හොය දියවන්නා	නමැති
	ඇඳි සුර අඟන පටසළ සිරි රැපැයි	නිති

-සැළලිහිණි සංදේශය-

(ඊ) “එක් දවසක් හිරු අස්ත පර්වත ගත වෙලෙහි ශීලසමාධිප්‍රඥ ගුණාංග සංගත හික්ෂු සංඝයා වහන්සේ තමන් වහන්සේ වසන රාත්‍රී ස්ථානයෙන් අවුත් යුද්ධ භූමියකට රැස්වන්නා වූ සුවිනීත යෝධ මුළක් සේ ද, මැණික් සන්නාහ සන්නද්ධ නානාලංකාරයෙන් සැදුම් ලද ගඳුත් මුළක් සේ ද, ඒකවර සිංහ සමූහයක් සේ ද, සැඳෑ වලා බඳු වූ සුරක්තවර පවුල් පෙරෙවැ, ගන්ධදුම පුෂ්පද්‍රවාචලම්බිත කනක රජතමණි තාරකායෙන් විචිත්‍ර විතාන ඇති, නානාප්‍රභා සමුදය සමුජ්වලිත අලංකාරක ධර්ම සභායෙහි, ශක්‍රාගමනය බලමින් සුධර්මා නම් දිව්‍ය සභාවෙහි රැස් ව උන් දිව්‍ය සමූහයා සේ, ධර්ම රාජන් වූ, ධර්මාධිපති වූ, ධර්මස්වාමී වූ, තිලෝගුරු බුදුරජාණන් වහන්සේ වඩනා පෙර මග බල-බලා ධර්මාසනය පිරිවරා හිඳ, බුදුන් ගේ නුවණ පැරුම් වනන සේක්,”

-උම්මග්ග ජාතකය-

(උ)	මුව ජාතියේම ද පළමුව	උපන්නේ
	එම ජාතියේ සිට නැරම මම	එන්නේ
	කොයි ජාතියේ උපනත් මෙහෙසුන්	වන්නේ
	මේ ජාතියේ ඇයි මා තනිකර	යන්නේ

සිතා ගෙනම වෙර වැයම් කර	දුනිමි
පතා පෙරුම් බලයෙන් නැරම	ආමි
ගොතා දැන බැඳලා අප දන්	දුනිමි
කතා මට නොකර වැඩියේ මන්ද	හිමි

රුව ඇති පුතුන් වැදුවා මා වැරදී	ද
රුව ගුණ තේජසක් මගේ අඩු වුණාව	ද
ගරු සරු නැති කමක් මාතින් යෙදුණා	ද
මරු බිඳ බුදුවෙන්ට හීනෙන් පෙනුණා	ද

සුවඳ බොජුන් වැළඳූ මගෙ හිමි	සඳුට
නිබඳ බොජුන් රසකර දුන්	වළඳන්ට
සුවඳ පලාපල වැඩියන්	හිමියන්ට
සුවඳ මල් නිකර පිපියන් රන්	කඳට

කාරණාව බුදු වෙනවා ලකුණු	දූනේ
නැර කැටුව ආවා මම සරණ	ගෙනේ
බාවනාව තොර නොකරමි ඉතින්	අනේ
මාළිගාව අද අඳුරැයි	සුවාමිනේ

-යශෝදරාවගේ විලාපය-

(උ9) ඒ මිහිරි රුව ඇසූ හෙත් මැ, ඒ මිහිරි හඬ කණූ හෙත් මැ දකුණතින් ගත් කඩුව බිමැ වැටී හෙනබවී නො දැනැ, වමතින් ගත් පලඟය වැටී හෙනබවී නො දැනැ, දෙක දෙඅතින් හෙළා ශ්‍රීපාදයෙහි වැඳ වැතිය. ගොස් 'දකිමි ස්වාමීනී, හැඳින්නෙමි ස්වාමීනී, මහාමායා දේවීන් වහන්සේගේ පුතණුවන් වහන්සේ නුඹ ද? සුද්ධෝදන රජුරුවන් වහන්සේගේ පුතණුවන්වහන්සේ නුඹ ද? ගැත්තවූ කරන පව් ස්වාමීන් ඇසට පැණිනි ද? මෙතෙක් තැන් වැඩියේ හුදකලා ගැත්තවූ කෙරෙහි කළ කරුණායෙන් ද? දිවිපමණින් සරණ වන්මි, ඇස නිවී ගියේ. සිත සැනහී ගියේ, කළ පව් ගෙවී ගියේ. ගැත්තවූට කරුණා කොට වදළ මැනවැ'යි යන් හි,

-බුක්සරණ-

(එ) කියමින් ගී රස මියු	රූ
තබමින් පදතල අනු	රූ
බඳිමින් දන මන නුව	රූ
කෙළිමින් යෙති බැඳ	බහුරූ

සුරඟන රඟ රඟ   නළුවෝ
දුටු දන මන   නෙත් වෙළුවෝ
මනසොන සර   කුසුමළුවෝ
තැන තැන රඟදෙති   නළුවෝ

රැගත් සුරා පිරු   විතින්
සුරත් තඹුරු පෙති සෙ   නෙතින්
පුවත් නොදන බමන   ගතින්
නටත් අයෙක් සුරා   මතින්

සුවද කුසුම්   වරලසෙහි
පැලැද කපුරු හර   උරෙහි
නොමද බරණ ලා   සැරහී
නිබද කෙළිති ලියො   පුරෙහි

-ගුත්තිල කාව්‍යය-

i xl , mkd

"ඔබේ", "මගේ" යන වචන දෙක හැකි නම් ලෝකය ස්වර්ගයකි.